

Rick Honings, Gijsbert Rutten en Ton van Kalmthout (red.) **Language, Literature and the Construction of a Dutch National Identity (1780-1830)**, (Amsterdam University Press, 2018, 304 pp., ISBN 978 90 8964 827 3).

Lange tijd bestond de ‘vakgeschiedenis’ alleen als een soort institutionele achteruitkijkspiegel. Ze was als het ware een familiekroniek van eerdere beoefenaren van een discipline. Daarmee kon men twee grotere patronen in kaart brengen. Ten eerste was daar het institutionele wel en wee: hoe ‘het vak’ was opgericht, welke niet-professionele voorlopers het had gehad, welke tijdschriften, congressen en universitaire instituten waar en wanneer waren gevestigd, en hoe van daaruit invloed was uitgeoefend op het schoolwezen of andere maatschappelijke instanties. Ten tweede kon men aan de hand van zo’n *Ahnengalerie* aflezen hoe de beoefenaren over het vak hadden nagedacht, wat hun invalshoeken en theorievorming waren geweest. Op die manier kon vakgeschiedenis tot een soort diachrone methodologie uitgroeien. Vooral in het geval van de wijsbegeerte was de geschiedenis van de wijsbegeerte eigenlijk de enige manier om het areaal van filosofische specialismes en theorieën in kaart te brengen. Wie filosoof wilde worden moest zich, zeg maar, bekwamen in de filosofische vakgeschiedenis van Socrates tot Derrida. Ook historici vertonen de neiging om hun methodologische zelfreflectie vooral in de vorm van een soort disciplinaire genealogie te bedrijven.

Sinds Michel Foucault is de wetenschapsgeschiedenis, als geschiedenis van ‘kennisproductie’, ook een cultuurhistorisch onderwerp geworden. En inmiddels heeft daardoor ook de geesteswetenschappelijke vakgeschiedenis een nieuwe functie gekregen: vakgeschiedenis is niet langer alleen institutioneel, methodologisch, of antiquarisch, maar vormt onderdeel van de geschiedenis van kennisproductie, die op zijn beurt deel uitmaakt van de sociaal-psychologische geschiedenis en de geschiedenis van het politieke denken. Vooral de rol van historici en filologen in het natievormingsproces is sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw een uiterst vruchtbaar internationaal werkterrein geworden.

Ook de Neerlandistiek heeft haar eigen geschiedenis. De invloed van het filologisch nationalisme à la Jacob Grimm op de Nederlandse mediëvistiek was al in kaart gebracht door het liber amicorum voor Frits van Oostrom, *Der Vaderen Boek* (2003), en voor het tweetal Grimm-adepten Matthias de Vries en Lambert te Winkel kon de lezer terecht bij de baanbrekende ‘duografie’ van Jan Noordegraaf en Lo Van Driel (1998). De filologische kant van de Vlaamse Beweging (Jan Frans Willems, Jan Blommaert) staat al sinds jaar en dag in de

belangstelling. Dat alles bestrijkt vooral de ontwikkelingen sinds de jaren 1830. In *Language, Literature and the Construction of a Dutch National Identity* wordt een twaalftal kopstukken uit de daaraan voorafgaande generaties gepresenteerd door verschillende auteurs. In enkele gevallen ligt de nadruk op hun filologische theorie en praktijk (Francien Petiet over Bartold Lulofs, Jan Noordegraaf over Petrus Weiland) of hun institutionele positie (Rick Honings over Adam Simons, Wim Vandenbussche over Ulrich Lauts). In de meeste andere bijdragen staat de positie van de neerlandicus als publieksintellectueel en als poortwachter van de natie centraal. Vandaar ook de titel van deze bundel, die in een uitstekende inleiding nader wordt uitgewerkt. Daarmee is ook het bredere historische inzet van deze bundel bepaald: de Nederlandse natievorming in een bewogen tijdvak, waarin de wetenschapsbeoefening, de staat en de culturele en politieke denkbeelden allemaal op de helling stonden.

De afzonderlijke hoofdstukken zijn zonder uitzondering boeiend en de diverse persoonlijkheden en thematische zwaartepunten zullen elk hun eigen lezersgroep aanspreken. Ikzelf heb vanuit mijn belangstelling voor literair historisme speciaal de bijdrage van Ton van Kalmthout over Hendrik van Wijn en van Lotte Jensen over Matthijs Siegenbeek geapprecieerd; andere lezers zullen hun met hun interesses elders kunnen aanknopen. Per saldo echter moet men zich afvragen of de gekozen invalshoek (een portretgalerij) een meerwaarde oplevert. Men zal in deze bundel, gedegen en erudiet als ze is, eerder materiaal vinden over de invloed van de Nederlandse natievorming op de verschillende individuen dan omgekeerd.

Joep Leerssen, Universiteit van Amsterdam